

תוכן עניינים

מבוא	3
פסק הדין בעניין פלונית	3
האם המשפט יכול להתמודד עם עניינים פנימיים של האדם	7
האם ההבחנה בין עניינים רגשיים לבין עניינים מהותיים היא ראויה	9
סיכום	10
רשימה ביבליוגרפית	12

מבוא

בעבודה אדון בהיקפה של חובת הגילוי בין בני זוג. נושא זה נדון לאחרונה בפסק דינו של בית המשפט העליון בפרשת פלונית¹, שבו שרטט בית המשפט מספר הקשרים והבחנות בנושא זה. בעבודה אבקש לטעון כי חלק מההבחנות הללו הן בעייתיות, ואטען כי לדעתי יש לצמצם ככל האפשר את ההתערבות המשפטית במערכת היחסים הזוגית.

פסק הדין בעניין פלונית

בפסק הדין בעניין פלונית דן בית המשפט העליון בערעור על פסק דין בתביעה של אישה כנגד בעלה בעילה של הפרת חובת הגילוי שלו כלפיה. בני הזוג היו נשואים במשך כ-10 שנים, ונולדו להם 3 בנות. לאחר הגירושין הגישה האישה תביעה כנגד הגבר, בטענה כי הוא הונה אותה והוליד אותה שולל במשך כל שנות נישואיהם. לטענת האישה, בעת שנישאו הציג את עצמו הגבר כאדם דתי והטרסקסואל, אולם במהלך הנישואין התברר לי כי למעשה הוא איננו שומר על מצוות הדת ומנהל אורח חיים חילוני וכן התברר כי הוא הומוסקסואל. האישה טענה כי התברר לה שבמהלך הנישואין הגבר פעל מאחורי גבה, נאף ובגד בה פעמים רבות, ולתקופה מסוימת אף היה לו מאהב שהוא אפילו הציע לו נישואין תוך כדי שהיה נשוי לאישה. האישה טענה כי ההתחזות של הגבר היא זאת שגרמה לה להינשא לו ולהקים אתו משפחה, בזמן שהגבר בכלל לא התכוון מלכתחילה לקיים איתה זוגיות אמיתית. האישה תבעה את הגבר על סך של 5 מיליון ₪, בשלל עילות: עילות נזיקיות של רשלנות², הפרת חובה חקוקה³ ותרמית⁴, וכן עילות חוזיות של הטעיה⁵ והפרת חובת תום הלב⁶. התביעה הוגשה מלכתחילה בבית המשפט לענייני משפחה, אשר דחה את התביעה. במסגרת ערעור לבית המשפט המחוזי קיבל בית המשפט את הערעור, והורה לבית המשפט לענייני משפחה לשוב ולדון בתביעה לגופה. על החלטה זו של בית המשפט המחוזי הוגשה על ידי הגבר בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון.

בתחילתו של פסק הדין ציין בית המשפט כי מקרה זה מעורר שאלות עקרוניות בקשר למקומו של המשפט במסגרת המערכת הזוגית. בית המשפט ציין כי בעבר הגישה שהייתה מקובלת במרבית שיטות המשפט המודרניות היא כי הנישואין והמערכת הזוגית הם "זירה פרטית", ואין זה מתפקידו של המשפט ושל בית המשפט להתערב בהם⁷. גישה זו מבוססת על תפיסה עקרונית בקשר למוסד הנישואין והמשפחה, הרואה במערכת הנישואין והמשפחה כמערכת המבוססת על אלטרואיזם ועל חמלה, ולכן יש לצמצם ככל האפשר את תפקידו של המשפט בעניינים הללו. המשפט אמנם מסדיר את אופן הכניסה לנישואין ואת היציאה מהם, לרבות זכויות הצדדים במהלך הנישואין ובסיומם, אולם המשפט איננו אמור להתערב במערכת היחסים עצמה שבין בני הזוג. גישה זו גם קיבלה ביטוי בחוק הישראלי. סעיף 62(ב) לפקודת הנזיקין קובע כי יחסים הנוצרים מנישואין לא נחשבים ליחסים חוזיים לעניין העוולה של גרם הפרת חוזה.

¹ בע"מ 5827/19 פלוני נ' פלונית, (פורסם בנבו, 16.08.21). (להלן: "פרשת פלונית").
² עוולת הרשלנות מעוגנת בסעיפים 35-36 לפקודת הנזיקין (נוסח חדש), תשכ"ח-1968. (להלן: "פקודת הנזיקין").
³ העוולה של הפרת חובה חקוקה קבועה בסעיף 63 לפקודת הנזיקין.
⁴ עוולת התרמית קבועה בסעיף 56 לפקודת הנזיקין.
⁵ עילת הטעיה החוזית קבועה בסעיף 15 לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973. (להלן: "חוק החוזים").
⁶ חובת תום הלב החוזית קבועה בסעיפים 12 ו-39 לחוק החוזים.
⁷ Frances E. Olsen, The myth of State Intervention in the Family, 18 U. MICH. J. L. REFORM 835 (1985).

אולם הגישה שהייתה בעבר החלה להשתנות, ובמהלך השנים היו דעות שטענו כי אי התערבות של המשפט במערכת היחסים הזוגית משאיר במקרים רבים נפגעים ונפגעות ללא מענה מספק⁸. במהלך השנים החל כרסום בגישה המסורתית, וכיום יש יותר ויותר הכרה בעילות תביעה המבוססות על פגיעות שנעשו במסגרת המערכת הזוגית. למשל, יש כיום הכרה ביכולת לבסס עילת תביעה בגין אלימות במשפחה. או למשל, יש כיום הכרה ביכולת לבסס עילת תביעה לפיצויים בגין סרבנות גט. הפסיקה הכירה בעילות תביעה מסוימות, אולם בד בבד הבהירה שלא ניתן להחיל את כל עילות התביעה על היחסים הזוגיים. בפסק דין ידוע, בעניין פלוני⁹, נקבע כי לא ניתן לבסס תביעה כנגד בן/בת הזוג בגין ניאוף ובגידה. בית המשפט שם ציין כי יש לשלול עילת תביעה בגין בגידה מטעמים של מדיניות משפטית: "בהתחשב בכך שבגידה בחיי נישואין היא תופעה נפוצה, פתיחת פתח לתביעות בגין ניאוף ובגידה, עשויה להביא, בדרגה גבוהה של סבירות, להצפה של מערכת המשפט בתביעות ולמשפטיזציה של חיי הנישואין... למותר לציין כי תביעות כגון דא לא יעלו ארוכה לפצעים ולמכאוב הכרוכים בבגידת בן הזוג. נהפוך הוא, כמותם כגירוד אובססיבי בפצע, תוך כניסה לפינות האינטימיות והפרטיות ביותר של המתדיינים וגרימת סבל לכל הנוגעים בדבר... ראוי לציבור המתדיינים בארצנו, אשר הולך וגדל עם השנים, להפנים כי ההליך המשפטי אינו תרופה לכל מכאוב. קשה להלום כי בשם ההגנה על הפרטיות ושמירה על המרקם המשפחתי, המשפט ייכנס ברגל גסה למרחב הפרטי-אינטימי ביותר של בעלי הדין"¹⁰.

על רקע ההתלבטות העקרונית בקשר למקומו של המשפט במערכת הזוגית, נאמר על ידי בית המשפט כי גם חובת הגילוי בין בני זוג היא שאלה מורכבת. חובת הגילוי קבועה בסעיף 15 לחוק החוזים, אולם בפרשת ולנטין¹¹ עמד בית המשפט על הקושי ועל המורכבות להחיל את סעיף 15 על מערכת היחסים הזוגית. חובת הגילוי והיקפה משתנים ממקרה למקרה, מנסיבות לנסיבות וממערכת יחסים אחת למערכת יחסים אחרת. בפרשת ולנטין נאמר על ידי בית המשפט כי ברור שלא ניתן להשוות את חובת הגילוי הקיימת בין צדדים במערכת יחסים מסחרית/עסקית לחובת הגילוי שיש בין בעל לאשתו. מצד אחד מערכת היחסים הזוגית היא מערכת יחסים מקיפה ועמוקה הרבה יותר ממערכת יחסים מסחרית, אולם מצד שני לא ברור שניתן לגזור חובות משפטיות כמו חובת גילוי במסגרת מערכת היחסים הזאת. בפרשת ולנטין נאמר על ידי בית המשפט העליון כי אין תשובה ברורה בקשר לחובת הגילוי במערכת הזוגית ולהיקפה, והיא צריכה להיבחן ולהיות מוכרעת בכל מקרה לגופו ועל פי הנסיבות הקונקרטיות.

בפרשת פלונית ביקש בית המשפט לפזר מעט את הערפל בקשר לחובת הגילוי במערכת היחסים הזוגית. בפסק דינה של השופטת וילנר ניסחה השופטת מספר כללים אשר אמורים לדעתה לשמש כנקודת מוצא לעניין חובת הגילוי הזוגית והיקפה. לדעתה של השופטת וילנר, יש להבחין בין שלושה הקשרים עיקריים לעניין חובת הגילוי הזוגית: א. הקשרים כלכליים. ב. הקשרים אינטימיים ורגשיים. ג. הקשרים הנוגעים למרכיבים מהותיים בחייו ובמהותו של בן הזוג.

⁸ ראה: שחר ליפשיץ, "הסדרת החוזה הזוגי במשפט הישראלי: מתווה ראשוני", קרית המשפט ד, 271 (תשס"ד); יובל סיני, בנימין שמואלי, "הגיעו מים עד נפש" דרכי התמודדות עם התעללות בבן-זוג בידי הנזיקין, בדין הפלילי ובדין המשפחה: הצעת מודל חדש-ישן", מאזני משפט ו, 273 (תשס"ז).

⁹ ע"א 8489/12 פלוני נ' פלוני, (פורסם בבנו, 29.10.13).

¹⁰ שם, בפסקה 8 לפסק דינו של השופט עמית.

¹¹ ע"א 1581/92 ולנטין נ' ולנטין, (פורסם בבנו, 13.04.95). 441.